

УДК 378.011.3-051.78

Макарова Е. В., Яковенко В. Г.**ВОКАЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ РЕПЕРТУАР
В КОНТЕКСТІ МОДЕРНІЗАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ**

В статті розглядаються питання модернізації навчального процесу в структурі підготовки фахівця музично-естетичного виховання, учителя музичного мистецтва, шляхом інтенсифікаційного підходу до добору вокально-педагогічного репертуару в контексті створення “наскрізних комплексних” індивідуальних програм студентів. Розкриваються нові принципи підходу до підбору індивідуальних навчальних програм студентів, застосовуються нові методи організаційних форм навчання, які б інтенсифікували формування професійно-вокальні компетенції майбутніх фахівців. Науково обґрунтовано мету і шляхи реалізації модернізації навчального процесу в класі “Постановка голосу” в контексті нових підходів до добору і використанню навчально-вокального репертуару в умовах університетської музичної освіти. Проведено аналіз наукових досліджень і публікацій з означеної проблеми, зроблено висновок що вокально-технічні навички та уміння засвоюються насамперед під час виконання вокально-педагогічного репертуару, що тільки створення так званих індивідуальних “наскрізних комплексних” програм студентів дає можливість інтенсифікувати навчальний процес.

Ключові слова: модернізація, вокально-педагогічний репертуар, професійна музична освіта, наскрізні комплексні програми.

У національній доктрині розвитку України у XXI ст. зазначено, що пріоритетним шляхом розвитку освіти є впровадження сучасних інноваційних технологій у практику навчального процесу. Як визначає доктор педагогічних наук О. М. Олексюк “Аналіз основних тенденцій розвитку вищої мистецької освіти в Україні свідчить про те, що в сучасних умовах активізується процес пошуку нових стратегій та інноваційних технологій” [3, с. 494].

Виходячи з цього, можна зробити висновок, що модернізація системи вищої музичної освіти в Україні є об’єктивною необхідністю щодо розширення її функції і потребує від освітньої практики удосконалення самого процесу навчання, спрямованого на активізацію формування професійних навичок студента. З огляду на це особливої значущості в системі університетської професійної музичної освіти загалом, а в класі “Постановки голосу” як її складової, набуває навчання як модернізована організація навчального процесу, спрямована на забезпечення активного становлення майбутніх фахівців до оволодіння професійно-вокальними знаннями. Тому проблема модернізації навчального процесу на заняттях з вокалу в контексті нових підходів до використання вокального репертуару є актуальною, але на даний час недостатньо дослідженою, особливо в аспекті пошуку нових технологій навчання майбутніх викладачів музичного

мистецтва.

Аналіз наукових досліджень і публікацій з означеної проблеми показав, що вся історія практичної вокальної освіти свідчить про те, що вокально-технічні навички та уміння засвоюються і закріплюються насамперед під час виконання вокального репертуару, тому питанню добору і використанню репертуару для формування і розвитку вокальних навичок і вмінь студентів на заняттях з вокалу є наріжною вимогою.

Багато уваги спеціально підібраному вокальному репертуару, який сприяє комплексному формуванню вокально-технічних і художніх навичок студента приділяли видатні педагоги минулого і вчені сучасності, зокрема П. Віардо-Гарсія, Е. Карузо, М. Донець-Тессеєр, М. Микиша, Л. Дмитрієв, П. Морозов та багато інших. Проте наукові засади модернізації навчального процесу на заняттях з вокалу в системі університетської музичної освіти в контексті нових підходів до добору навчально-музичного репертуару, ще не знайшли належного висвітлення, що і визначило актуальність цієї статті.

Мета та завдання статті. Науково обґрунтувати мету і шляхи реалізації модернізації навчального процесу на заняттях з вокалу в контексті нових підходів до добору і використанню навчально-вокального репертуару в умовах університетської музичної освіти.

У структурі фахової вокальної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва у системі університетської освіти можна виокремити три основних компоненти – зміст, процес і результат.

1. Зміст фахової вокальної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва регламентується нормативним документом – навчальною програмою, основним компонентом якої є рекомендований вокально-педагогічний репертуар.

2. Відповідно до спроектованого змісту здійснюється сам процес фахової підготовки, який спирається на формуванні вокальних вмінь і навичок на основі вивчення і засвоєння вокального репертуару.

3. Результат фахової вокальної підготовки спирається на майстерне виконання вокального репертуару. Тобто основним компонентом комплексу вокальної підготовки майбутнього фахівця музичного мистецтва є навчальний репертуар. Видатний український вокальний педагог П. В. Голубєв казав “Репертуар у вихованні співака-виконавця і майбутнього педагога-вокаліста відіграє значну роль. На художніх творах найкраще закріплюються вокально-технічні навички учня, розвиваються його виконавські здібності” [2, с. 66]. Таким чином, наріжним каменем вокальної педагогіки є розвиток і формування голосу учня через вимоги музичного виховання, які реалізуються виключно через спеціальний навчально-педагогічний репертуар. “Навчально-педагогічний репертуар, який використовується у підготовці майбутнього вчителя музичного мистецтва, має включати три основних структурних розділи – вокально-технічні вправи, вокалізи та художні твори різного спрямування і призначення” – зазначав

український вчений, педагог-практик Ю. Юцевич [7, с. 127].

Вся історія розвитку практичної вокальної освіти створила класичну форму уроку постановки голосу – вправи, вокалізи, робота над художніми творами де кожний розділ має свою специфіку і відповідає своїм завданням. Застосовуючи спеціальні вокально-технічні вправи, необхідно дотримуватись таких основних педагогічних умов:

1) вокально-технічні вправи, які використовуються в навчальному процесі, мають бути індивідуально спрямованими;

2) використання вправ необхідних для досягнення певного результату, підпорядковуватися дидактичному принципу послідовності та наступності, зростанню їх складності. Порядок переходу від вправи до вправи слід визначати, виходячи з особливостей розвитку кожного учня.

“У вокальному навчанні вправи поділяються на дві категорії:

1) вправи, що не пов'язані з будь-яким конкретним твором, які спрямовані на оволодіння засобами вокальної виразності, техніки співу;

2) вправи що спрямовані на подолання конкретних завдань і труднощів в процесі розучування вокалізів та художніх творів” [6, с. 253].

Вокалізи відіграють роль навчального матеріалу, який забезпечує зв'язок вузької вокально-технічної спрямованості вправ з образним змістом художніх творів. Наявність завершеної музичної форми дає підставу розглядати вокаліз як художній твір не ускладнений літературним текстом. Як приклад можна користуватися збірками Ф. Абта, І. Вілінської, Н. Татарінової “Вокалізи для початківців”, Е. Макарової, В. Яковенко “Вправи та вокалізи”. Вокально-технічні вправи та вокалізи відіграють у співацькому навчанні важливу, але обмежену їх природою та метою допоміжну роль.

Основним же навчальним матеріалом, який забезпечує співацький і художній розвиток майбутнього спеціаліста музичного мистецтва є навчально-художній репертуар на який припадає розв'язання трьох взаємопов'язаних завдань:

1) розвинути вокальні здібності;

2) забезпечити художньо-виконавське зростання студентів;

3) підготувати їх до вокально-педагогічної роботи.

Розглядаючи зміст, процес і результат фахової вокальної підготовки майбутніх спеціалістів музичного мистецтва в системі університетської музичної освіти, можна зробити висновок, що поєднання досить малого навантаження вокальної підготовки (1 година на тиждень) з вимогами високопрофесійного володіння голосом, як кінцевий результат, потребує модернізації.

Інтенсифікації і модернізації потребує саме процес навчання. Модернізувати процес навчання, як нам здається, можливо шляхом використання нових підходів до добору навчально-музичного репертуару, особливо на початковому етапі навчання – 1,2 курс, коли закладаються

основи в формуванні м'язово-тілесних відчуттів вільного володіння вокальним апаратом. Експериментом доведено, тільки створення, так званих, індивідуальних “комплексних наскрізних” програм студентів дає можливість інтенсифікувати навчальний процес. Що це означає? Всі компоненти заняття – вправи, вокалізи, художній твір, твір дитячого репертуару – пов'язані єдиним навчальним завданням і на протязі уроку в усіх компонентах закріплюються однакові вокальні навички. Таким чином багаторазове повторення певних завдань формує сталі м'язові відчуття і вокальні навички.

Добір “наскрізного” навчального репертуару вимагає від викладачів ретельного врахування загальномузичного та вокального розвитку студентів, розподілу навчального матеріалу за курсами та роками навчання, можливості використання конкретних методів і прийомів засвоєння художніх творів, керування і контроль за його перебігом і результатом. Саме такий комплекс вимог до структурних компонентів занять з формуванням вокальних вмінь і навичок дає сталі результати – вільне володіння голосом.

Висновок. Таким чином, модернізація навчального процесу на заняттях з вокалу в контексті нової організації добору навчального репертуару інтенсифікує сам процес формування вокальних навичок і вмінь студентів за рахунок створення комплексних систем навчання.

Використана література:

1. *Макарова Е., Яковенко В.* Вправи та вокалізи : навч. посіб. / Е. Макарова, В. Яковенко. – Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2010. – 58 с.
2. *Маркотенко І.* Павло Васильович Голубєв – педагог – вокаліст / І. Маркотенко. – Київ : Київ. Музична Україна, 1980. – 74 с.
3. *Олексюк О. М.* Компетентнісно орієнтований освітній простір як основа модернізації вищої мистецької освіти / О. М. Олексюк // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Київ, 2012. – С. 494-500.
4. *Олексюк О. М.* Інноваційні підходи в сучасній мистецькій освіті / О. М. Олексюк // Духовність особистості: методологія, теорія і практика : навч. посіб. / О. М. Олексюк. – Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. – 248 с.
5. *Падалка Г. М.* Актуальні проблеми професійної підготовки вчителя музики / Г. М. Падалка // Теорія і методика мистецької освіти : зб. наук. пр. – К.: НПУ, 2000. – С. 9-21.
6. *Стаська Г.* Голос людини та вокальна робота з ним / Г. Стаська // Вокальні вправи як педагогічна проблема : зб. наук. пр. – Івано-Франківськ, 2010. – С. 251-253.
7. *Юцевіч Ю.* Теорія і методика формування та розвитку співацького голосу : навч.-метод. посіб. / Ю. Юцевіч. – Київ : ІЗМН, 1998. – 160 с.

References:

1. *Makarova E., Yakovenko V.* Vpravy ta vokalizy : navch. posib. / E. Makarova, V. Yakovenko. – Kyiv :Kyiv. un-t im. B. Hrinchenka, 2010. – 58 s.
2. *Markotenko I.* Pavlo Vasylovych Holubiev – pedahoh – vokalist / I. Markotenko. – Kyiv :Kyiv. Muzychna Ukraina, 1980. – 74 s.
3. *Oleksiuk O. M.* Kompetentnistno oriientovanyi osvitnii prostir yak osnova modernizatsii vyshchoi mystetskoï osvity / O. M. Oleksiuk // Materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii. – Kyiv, 2012. – S. 494-500.

4. *Oleksiuk O. M. Innovatsiini pidkhody v suchasni mystetskii osviti / O. M. Oleksiuk // Dukhovnist osobystosti: metodolohiia, teoriia i praktyka : navch. posib. / O. M. Oleksiuk. – Kyiv :Kyiv. un-t im. B. Hrinchenka, 2013. – 248 s.*
5. *Padalka H. M. Aktualni problemy profesiinoi pidhotovky vchytelia muzyky / H. M. Padalka // Teoriia i metodyka mystetskoi osvity : zb. nauk. pr. – Kyiv :NPU, 2000. – S. 9-21.*
6. *Staska H. Holos liudyny ta vokalna robota z nym / H. Staska // Vokalni vpravy yak pedahohichna problema : zb. nauk. pr. – Ivano-frankivsk, 2010. – S. 251-253.*
7. *Iutsevich Yu. Teoriia i metodyka formuvannia ta rozvytku spivatskoho holosu : navch.-metod. posib. / Yu. Yutsevich. – Kyiv :IZMN, 1998. – 160 s.*

МАКАРОВА Э. В., ЯКОВЕНКО В. Г. Вокальный учебный репертуар в контексте модернизационных подходов.

В статье рассматриваются вопросы модернизации учебного процесса в структуре подготовки специалиста музыкально эстетического воспитания, учителя музыкального искусства, путем интенсификационного подхода к подбору вокально-педагогического репертуара в контексте создания “сквозных комплексных” индивидуальных программ студентов. Раскрываются новые принципы подхода к подбору индивидуальных учебных программ студентов, применяются новые методы организационных форм обучения, которые интенсифицировали бы формирование профессионально вокальные компетенции будущих специалистов. Научно обосновано цель и пути реализации модернизации учебного процесса в классе “Постановка голоса” в контексте новых подходов к подбору и использованию учебно вокального репертуара в условиях университетского музыкального образования. Проведен анализ научных исследований и публикаций по данной проблеме, сделан вывод что вокально технические навыки и умения усваиваются прежде всего при выполнении вокально педагогического репертуара, только создание так называемых индивидуальных “сквозных комплексных” программ студентов дает возможность интенсифицировать учебный процесс.

Ключевые слова: модернизация, вокально-педагогический репертуар, профессиональное музыкальное образование, сквозные комплексные программы.

MAKAROVA E. V., YAKOVENKO V. G. Vocal training repertoire in the context of modernization approaches.

The article deals with the modernization of the educational process in the structure of training specialist music and aesthetic education, music teacher, by selection, intensification approach to teaching vocal repertoire in the context of the creation of “integrated cross-cutting” of individual programs students. Disclosed new principles approach to the selection of individual training programs students apply new methods of organizational learning that would be intensified formation of professional and vocal competence of future specialists. Scientifically substantiated objective and ways to implement the modernization of the educational process in the classroom “setting rates” in the context of new approaches to selection and training and use of vocal repertoire in terms of university music education. An analysis of research and publications on the abovementioned problem concluded that vokalno-technical skills and ability absorbed primarily at runtime vokalno-pedagogical repertoire that only the creation of so-called individual “through-integrated” programs enables students to intensify the learning process.

Keywords: modernization, vocal and pedagogical repertoire, professional music education, through comprehensive programs.